

**Prawne uwarunkowania
ochrony
terenów zieleni
w miastach**

Plan wystąpienia

- **Ustalenia terminologiczne**
- **Motywy ochrony terenów zieleni**
- **Geneza powstawania terenów zieleni w Polsce**
- **Ewolucja regulacji prawnej**
- **Ochrona terenów zieleni w prawnej ochronie przyrody**
- **Instrumenty ochrony zadrzewień**
- **Parki gminne**
- **Konkluzje**

Ustalenia terminologiczne

Chaos terminologiczny – różne pojęcia:

- **tereny zieleni,**
- **historyczne założenia zieleni,**
- ogrody, parki, bulwary, aleje,
- kalwarie, założenia parkowe, ogrodowe,
- zadrzewienia
- parki wiejskie, parki gminne

Chronologicznie najstarsze określenie to **ogród**,

W poł. XVII w. pojawia się pojęcie „**park**” – to ogród, którego cechą charakterystyczną jest powiązanie przestrzenno-kompozycyjne z otaczającym krajobrazem

Tereny zieleni - definicja

art. 5 pkt 21 u.o.p.

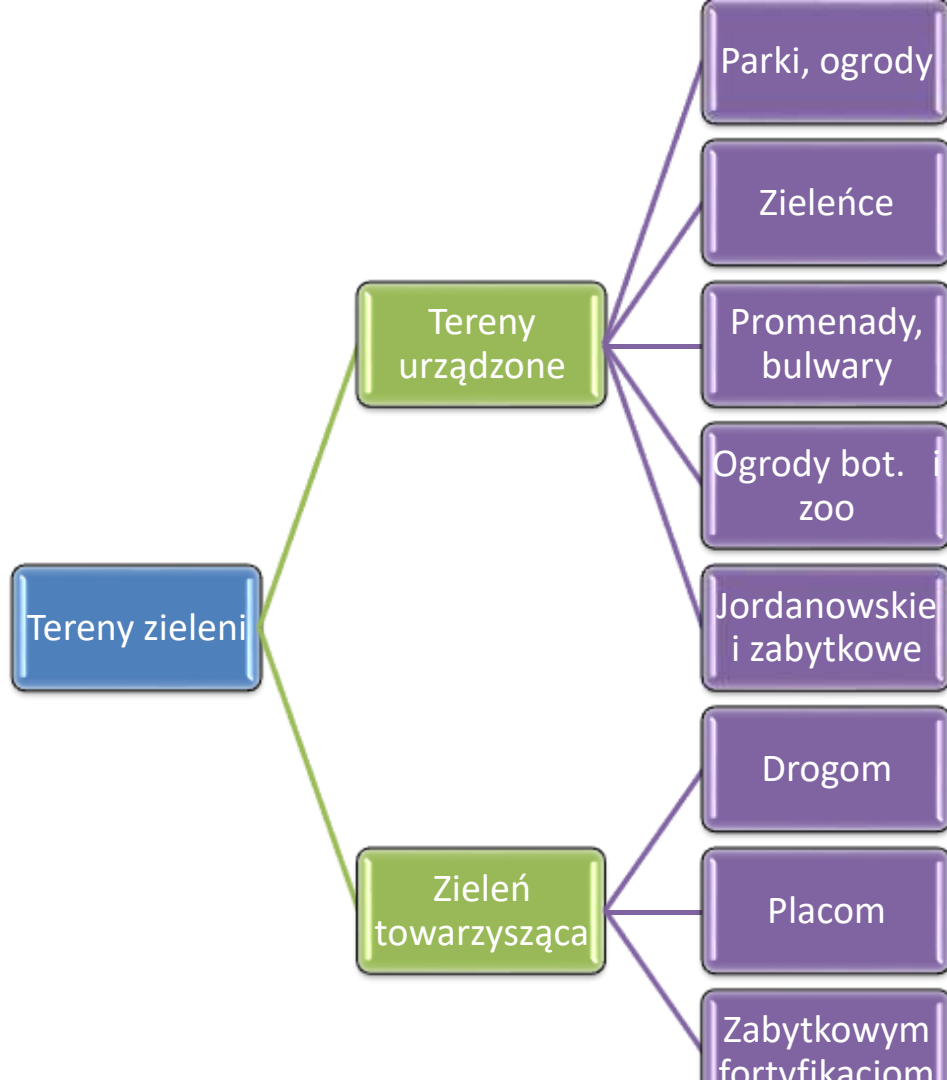
Tereny zieleni –

tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością pełniące funkcje publiczne,

a w szczególności:

parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze,

zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym

Zadrzewienia – definicja (art. 5 pkt 27 u.o.p.).

Zadrzewienia to:

- pojedyncze drzewa,
 - krzewy
 - albo ich skupiska
- niebędące lasem w rozumieniu ustawy z 28.09.1991 r. o lasach
- lub plantacją,
- wraz z terenem, na którym występują,
 - i pozostałymi składnikami szaty roślinnej tego terenu

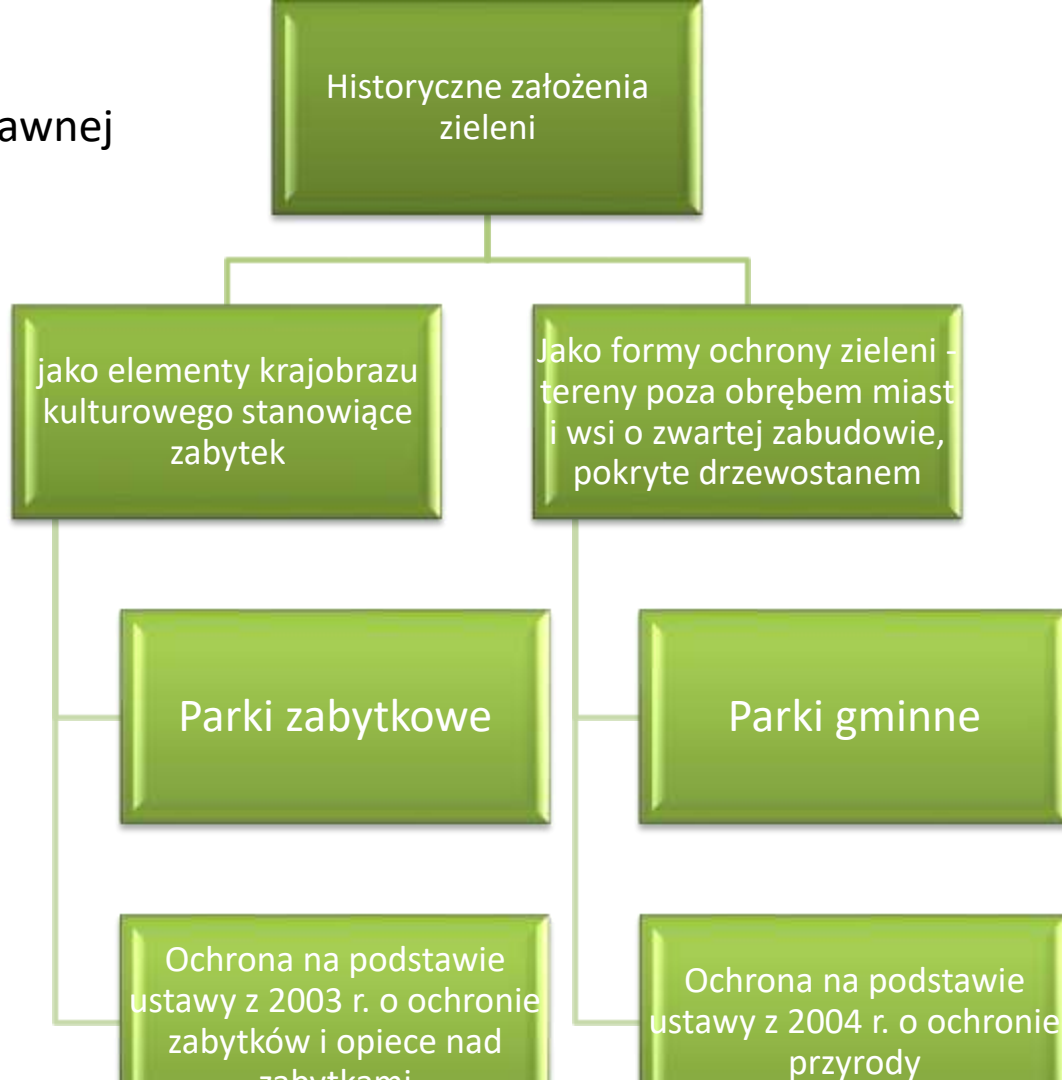

Park gminny

- Stanowią element składowy legalnej definicji terenów zieleni.
- Szczególna forma ochrony zieleni
- **Park gminny** – tworzony w celu ochrony terenów zieleni i zadrzewień, a także jako szczególny instrument ochrony krajobrazu
- **Park gminny** jest rodzajem obszaru specjalnego, tworzonym także z uwagi na ochronę walorów krajobrazowych
- Jego utworzenie nie jest jednak związane z ustanowieniem na tym terenie zakazów związanych z zachowaniem się użytkowników.

Dualizm ochrony prawnej

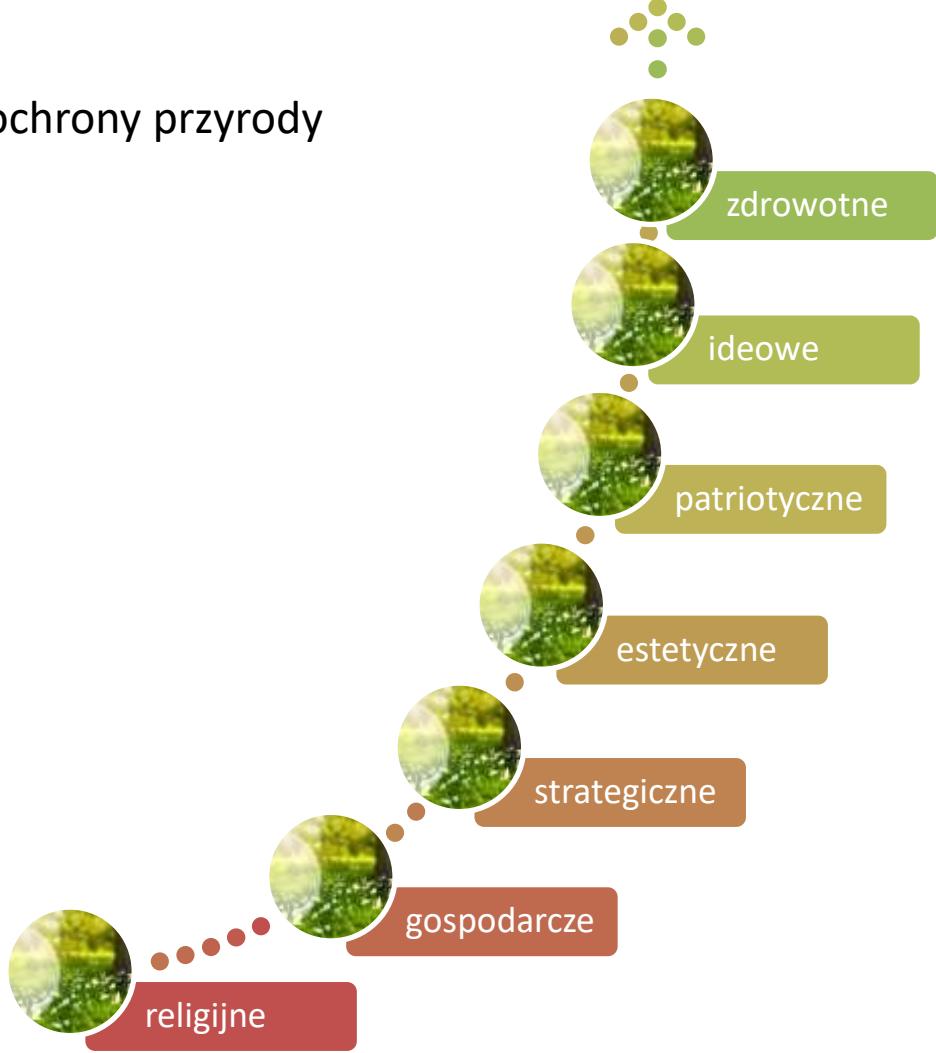
- art. 7 pkt. 1 ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
 - **parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni**
 - **mogą stanowić zabytek wpisany do rejestru zabytków,**
 - o ile są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością i stanowią świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.
- Są to często ogrody zabytkowe,
 - parki historyczne
 - ogrody dekoracyjne
 - zawierające rzadkie okazy przyrody żywej lub nieożywionej,
 - krajobrazy kulturowe - niepodlegające przepisom UOP

A vibrant green meadow with numerous small white flowers scattered across the grass. A large, semi-transparent circular graphic is overlaid on the left side of the image, containing the text. To the right, the dark, textured trunk of a tree is visible. The background is a soft-focus green landscape under bright, sunny conditions, with a lens flare effect in the upper left corner.

Motywy ochrony
terenów zieleni

Motywy ochrony przyrody

- **Motywy estetyczne**
- Przyroda stanowi wartość ze względu na naturalne piękno
- Zakładane wiele wieków temu **ze względów estetycznych parki :**

- Ogród Saski w Warszawie
- Łazienki w Warszawie
- Planty w Krakowie
- Aleksandria w Siedlcach,
- **I wiele parków w Łodzi**

Estetyczne motywy wiążą się z **aspektem rekreacyjnym**, w którym przyrodę postrzega się jako źródło radości czy inspiracji i ochrania się z uwagi na jej piękno

Motywy patriotyczne

odwołują się do uczuć patriotycznych i obowiązku ochrony przyrody ojczystej.

- Ochrona piękna przyrody powinna być jednym z elementów wychowania młodego pokolenia
- Odwołania do patriotycznego obowiązku ochrony przyrody ojczystej
- Pamięć o nich jest ważna dla utrzymania historycznej ciągłości narodu.
- Przykładem takiego świadectwa historii jest

Park Mużakowski, na pograniczu polsko-niemieckim, uznany w 2004 r. za pomnik historii

A circular frame containing a photograph of a sunlit meadow. The scene is filled with green grass and numerous small white flowers. A large tree trunk is visible on the right side. The sun is shining from the top left, creating a bright, hazy atmosphere with lens flare effects. The text "Geneza powstawania terenów zieleni w Polsce" is overlaid on the left side of the image.

**Geneza powstawania
terenów zieleni w Polsce**

-
- **Polska**
 - XVII – XVIII w. barokowe akcenty stylu francuskiego - **Nieborowie, Radzyniu Podlaskim, Białymstoku, w Warszawie (Ogród Saski), Ogród Rzeczypospolitej przy Pałacu Krasińskich, ogrody w Gdańsku,**
 - zakładano parki w rezydencjach wiejskich i podmiejskich
 - XVIII w. styl angielski - łączenie cech naturalnego krajobrazu, naturalnych fragmentów i składników przyrody: **Wilanów, Łazienki**
 - rezydencje opackie (**Kraków, Bielany pod Krakowem, i Kalwarie** (Kalwarie Zebrzydowska, w Wejherowie)
 - XIX i XX w. to okres rozwoju zespołów ogrodowo-parkowych w stylu rezydencjonalnym (w **Kórniku, Gołuchowie, Pszczynie**), przy dworach na wsiach
 - także okres powstawania **parków miejskich, uzdrowskich i podmiejskich parków leśnych.**

A photograph of a sunlit meadow with white flowers and a tree trunk, featuring a large circular graphic overlay. The scene is bright and green, with sunlight filtering through the trees, creating a soft, hazy atmosphere. The white flowers are scattered across the grass, and the tree trunk is visible on the right side. A large, semi-transparent circular graphic is overlaid on the left side of the image, containing the text.

Ewolucja regulacji
prawnej

Ewolucja regulacji prawnej

Ochrona
zabytków

Ochrona terenów
zieleni

Ochrona terenów zieleni

- **Ustawa z 1934 r. o ochronie przyrody –**
- Brak przepisów o ochronie terenów zieleni poza parkami narodowymi
- Brak przepisów o powszechnej ochronie drzew czy krzewów
- **Art. 10 ustawy z 1949 r. o ochronie przyrody**
- ustawodawca zaakcentował znaczenie zadrzewień i zakrzewień dla interesu publicznego oraz wskazywał potrzebę ich powiększania.
- brak przepisów wykonawczych

Ochrona terenów zieleni

- **Ustawa 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska.**
 - Art. 48 ustawy
 - nakaz utrzymania drzew i krzewów we właściwym stanie, zakaz ich usuwania bez zezwolenia oraz opłaty za wycinkę i kary za usuwanie drzew bez zezwolenia.
 - Dodatkowym wymogiem ochronnym dla nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków był wymóg uzyskania zezwolenia na wycięcie drzew i krzewów wojewódzkiego konserwatora zabytków

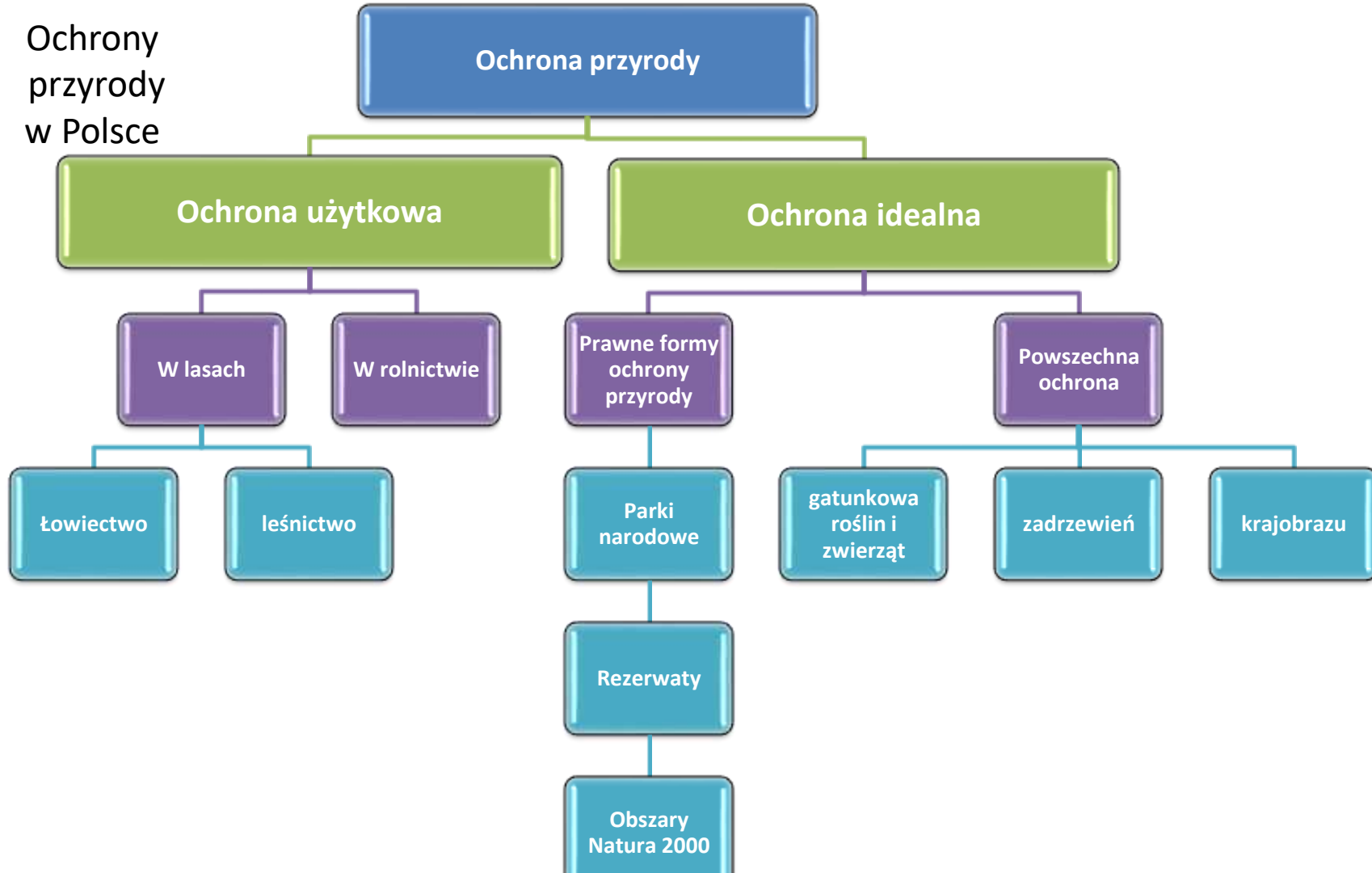
- **Ustawa z 1991 r. o ochronie przyrody** nie regulowała kwestii zadrzewień

- **Prawo ochrony środowiska z 2001 r.**
unormowania o ochronie terenów zieleni znalazły się w ustawie z **1991 r. o ochronie przyrody**

- **Ustawa z 2004 r. o ochronie przyrody**

Ochrony przyrody w Polsce

Powszechna ochrona drzew i krzewów (poza lasami)

Realizowana przez ustawę o ochronie przyrody (rozdział 4) jako:

- 1. ochrona terenów zieleni (zakładanie, utrzymywanie),**
- 2. uznawanie za park gminny;**
- 3. zadrzewień (ograniczenia usuwania drzew i krzewów);**

Głównym instrumentem ochronnym jest obowiązek uzyskania

- zezwolenia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta na usunięcie drzewa lub krzewu oraz
- uiszczenia opłaty za usunięcie drzewa, której wysokość jest uzależniona od obwodu pnia oraz rodzaju i gatunku drzewa;

A vibrant green meadow with white flowers and a tree trunk, featuring a large semi-transparent circle overlay. The scene is bathed in bright sunlight, creating a warm and natural atmosphere. The text is centered within the circle.

Instrumenty ochrony
zadrzewień

Obowiązek uzyskania zgody na usunięcie drzew czy krzewów

- Głównym instrumentem ochronnym jest **obowiązek uzyskania zgody na usunięcie drzew czy krzewów** (art. 83 ust. 1 u.o.p.).
- Do 2015 r. **rygorystyczne przepisy i wysokie kary**
- 2015 – 2016 - **liberalizacja przepisów**, skutki bywały bardzo poważne – skutkowały w krótkim okresie znaczną **intensyfikacją wycinki drzew**.
- Oceniano, że z prywatnych nieruchomości w ciągu kilku miesięcy usunięto blisko milion drzew,
- w części przypadków również z naruszeniem zliberalizowanych wymagań,
- w świadomości społecznej liberalizacja **utożsamiona została z całkowitą likwidacją obowiązku uzyskania zgody na wycinkę**.

Zgoda na usunięcie drzewa

- Obowiązek uzyskania zgody na usunięcie drzew lub krzewów jest powiązany z obowiązkiem poniesienia opłaty z tytułu usunięcia,
- usunięcie zaś bez zezwolenia co do zasady powinno skutkować nałożeniem administracyjnej kary pieniężnej.
- Ustawa przewiduje jednak w pewnych przypadkach zwolnienia zarówno z obowiązku uzyskania zezwolenia, jak i poniesienia opłaty.

Organy administracji publicznej

- Nadzór związany z tymi zagadnieniami, wraz z wydawaniem odpowiednich decyzji administracyjnych (zgoda na usunięcie, wymiar opłaty, nakładanie kar), sprawują organy **gminy**,
- W odniesieniu do nieruchomości będących własnością gminy zadania takie wykonuje **starosta**
- **marszałek województwa**, jeżeli prezydent miasta na prawach powiatu sprawuje funkcję starosty,
- a gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – **wojewódzki konserwator zabytków**
- W określonych przypadkach decyzja zezwalająca powinna być uprzednio uzgodniona ze wskazanymi organami (np. **dyrektorem parku narodowego** albo **regionalnym dyrektorem ochrony środowiska** w przypadku usuwania drzew czy krzewów na terenach parków narodowych lub rezerwatów)

Zezwolenie na usunięcie

art. 83 ust. 1 w zw. z art. 83a ust. 1 u.o.p.

- usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia wydanego przez właściwy organ.
- Wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu może być uzależnione od określonych przez organ **nasadzeń zastępczych lub przesadzenia tego drzewa lub krzewu.**
- Wydanie odpowiedniej decyzji może nastąpić **na wniosek posiadacza nieruchomości**, jeżeli zaś posiadacz nieruchomości nie jest jej właścicielem, powinien do wniosku dołączyć **zgodeę właściciela**
(z pewnymi wyjątkami określonymi ustawą, np. dotyczącymi wniosku składanego przez spółdzielnię mieszkaniową).
- Wniosek może złożyć również właściciel urządzenia służącego do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz innego urządzenia podobnego, jeżeli drzewo lub krzew zagrażają funkcjonowaniu tych urządzeń.

Zezwolenie na usunięcie

Ogłędziny

Organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu przed jego wydaniem powinien dokonać ogłędzin w zakresie występowania w ich obrębie gatunków chronionych.

Wyłączenia

Obowiązek uzyskania zezwolenia na usunięcie nie dotyczy drzew i krzewów wskazanych w zamkniętym wyliczeniu dokonany w art. 83f ust. 1 u.o.p.

- m.in. drzew w lasach,
- drzew owocowych,
- krzewów rosnących w skupisku o powierzchni do 25 m²,
- drzew, których pień nie przekracza określonego obwodu

Nieruchomości – własność osób fizycznych

Wyłączenie

Kontrowersyjne jest wyłączenie drzew lub krzewów, które rosną na nieruchomościach stanowiących **własność osób fizycznych**

i są usuwane **na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej.**

Zgłoszenie

Na właścicielu nieruchomości ciąży **obowiązek dokonania zgłoszenia do właściwego organu** zamiaru usunięcia drzewa, jeżeli obwód pnia drzewa mierzonego na wysokości 5 cm przekracza:

- a) 80 cm – w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego,
- b) 65 cm – w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacjowej oraz płatanu klonolistnego,
- c) 50 cm – w przypadku pozostałych gatunków drzew;

Organ, po dokonaniu obowiązkowych oględzin, może **w drodze decyzji wyrazić sprzeciw** co do zamierzonej wycinki.

Opłaty

- Za usunięcie drzew lub krzewów posiadacz nieruchomości ponosi opłaty, naliczane i pobierane przez organ właściwy do wydania zezwolenia (art. 84 ust. 1 u.o.p.).
- Wysokość należnych opłat powinna zostać ustalona w wydanym zezwoleniu.
- Wysokość opłat za usunięcie drzew ustala się na podstawie stawki zależnej od obwodu pnia oraz rodzaju i gatunku drzewa, przy czym obwód pnia mierzony jest na wysokości 130 cm.

Opłaty - zwolnienia art. 86 ust. 1

m.in. nie pobiera się opłat za drzewa lub krzewy, na których usunięcie nie jest wymagane zezwolenie

- W przypadku naliczenia opłaty za usunięcie drzewa lub krzewu oraz
- uzależnienia wydania zezwolenia od przesadzenia drzewa lub krzewu albo wykonania nasadzeń zastępczych

odracza się termin uiszczenia opłaty za usunięcie na okres 3 lat od dnia upływu terminu wskazanego w zezwoleniu na przesadzenie drzewa bądź krzewu lub wykonanie nasadzeń zastępczych.

Kary pieniężne

Z tytułu naruszenia obowiązków związanych z ochroną terenów zieleni i zadrzewień u.o.p. przewiduje

- odpowiedzialność administracyjną
- w postaci wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej

Kary pieniężne - art. 88 ust. 1

Zgodnie z art. 88 ust. 1 u.o.p. wójt (B. PM) wymierza administracyjną karę pieniężną m.in. za:

- 1) usunięcie drzewa lub krzewu bez wymaganego zezwolenia albo zgłoszenia czy też wbrew zgłoszonemu sprzeciwowi;
- 2) usunięcie drzewa lub krzewu bez zgody posiadacza nieruchomości;
- 3) zniszczenie drzewa lub krzewu;
- 4) uszkodzenie drzewa spowodowane wykonywaniem prac w obrębie korony drzewa.

Wysokość kary ustalana jest co do zasady w wysokości dwukrotnej stawki opłaty za usunięcie drzew lub krzewów

(przy karze z tytułu uszkodzenia drzewa spowodowanego wykonywaniem prac w obrębie korony drzewa 0,6 stawki).

A vibrant green meadow with numerous small white flowers scattered across the grass. A large, semi-transparent circle is overlaid on the left side of the image, containing the text 'Parki wiejskie/gminne'. To the right, the dark, textured trunk of a tree is visible, extending from the top to the bottom of the frame. The background is a soft-focus green field under bright, sunny conditions, with a lens flare effect in the upper left corner.

Parki wiejskie/gminne

Dualizm ochrony prawnej

Geneza i ewolucja parków wiejskich

- Po II wojnie św. – realizacja przepisów o reformie rolnej – parki podworskie
- § 44 pkt 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej
- wyłączone z podziału, stały się własnością państwa i zostały oddane
- w użytkowanie **państwowym lub spółdzielczym gospodarstwom rolnym, radom narodowym, instytucjom oświatowym** lub kulturalnym.
- w latach 50. XX w. próby narzucenia wymogu podejmowania prac
- konserwatorskich w parkach w porozumieniu z wojewódzkimi konserwatorami zabytków
- W latach 60. XX w. kilka wojewódzkich rad narodowych, w tym w Łodzi podjęło uchwały dotyczące parków wiejskich

Ewolucja regulacji w zakresie parków wiejskich/gminnych

Ustawa z 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska

- art. 47 u.o.k.ś. - **parki wiejskie - dla ochrony terenów na obszarach gmin pokrytych drzewostanem o charakterze parkowym, które stanowią własność gminy lub Skarbu Państwa i nie podlegają przepisom o ochronie dóbr kultury**
- rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska w sprawie zasad uznawania terenów zadrzewionych na obszarach wsi za parki wiejskie, ochrony tych parków i zarządzania nimi

„drzewostan o charakterze parkowym” - zespoły drzew i innej roślinności ukształtowane funkcjonalnie i plastycznie w ogród mający wartość historyczną, przestrzenno-plastyczną lub przyrodniczą

§ 1 ust. 2

Ukształtowanie ogrodu mogło tworzyć kompozycję roślinności, rzeźby terenu, wody i **elementów architektonicznych**

Park wiejski i park gminny

- był na mocy przepisów u.o.k.ś. rodzajem obszaru specjalnego, zbliżonym najbardziej do współczesnej prawnej formy ochrony przyrody – zespołu przyrodniczo-krajobrazowego
- Powoływany aktem normatywnym w postaci uchwały rady narodowej stopnia wojewódzkiego, a po reformie **uchwały rady gminy**.
- 1997 r. odstąpiono od nazwy „park wiejski” przyjęto nazwę „**park gminny**”,
- dopuszczając możliwość ich tworzenia także w miastach.

**Aktualny stan prawny
ochrony parków gminnych**

Park gminny

- Art. 81 u.o.p. Ustanowienie parku gminnego
- Forma ochrony zieleni w gminie
- Musi pełnić funkcje publiczne: parki, zieleńce, ogródki jordanowskie i parki wiejskie

- Teren nie może być wpisany do rejestru zabytków
- Uprawnienie, a nie obowiązek gminy
- W formie uchwały rady gminy, przepisy prawa miejscowego
- Brak konsekwencji prawnych w postaci nakazów czy zakazów, ograniczeń
- Brak instrumentów prawnych ochrony, zwłaszcza takich w otoczeniu dawnych pałaców, dworów
- Załącznik do uchwały określa regulamin z przepisami porządkowymi

Wnioski

1. Drzewa to nasze płuca – to obniżenie temperatury naszych miast w dobie zmian klimatu
2. Pomimo wprowadzenia w 1980 r. powszechnej ochrony drzew i krzewów ich ochrona nie jest dostateczna
3. Zliberalizowanie przepisów doprowadziło do katastrofalnych skutków, które obserwowaliśmy na terenie całej Polski
4. Niedostateczna ochrona parków gminnych
5. Brak reżimu prawnego (nakazów, zakazów, ograniczeń) dotyczących parków gminnych z wyjątkiem przepisów porządkowych w uchwałach je powołujących
6. Brak obowiązku zakładania, utrzymania, konserwacji i rewitalizacji parków gminnych

A bright sun in a green field with white flowers and a tree trunk. The sun is in the top left corner, creating a lens flare effect. The field is filled with green grass and many small white flowers with yellow centers. A large tree trunk is on the right side of the image. A large, semi-transparent white circle is overlaid on the left side of the image, containing the text.

Dziękuję za uwagę

Monika A. Król